

MIHAIL EMINESCU

—III—

BOGDAN DRAGOȘ

DRAMĂ ISTORICĂ INEDITĂ

CU O PŘECUVINTARE

DE

IULIU DRAGOMIRESCU

EDITIE COMPLECTA

BUCUREȘTI

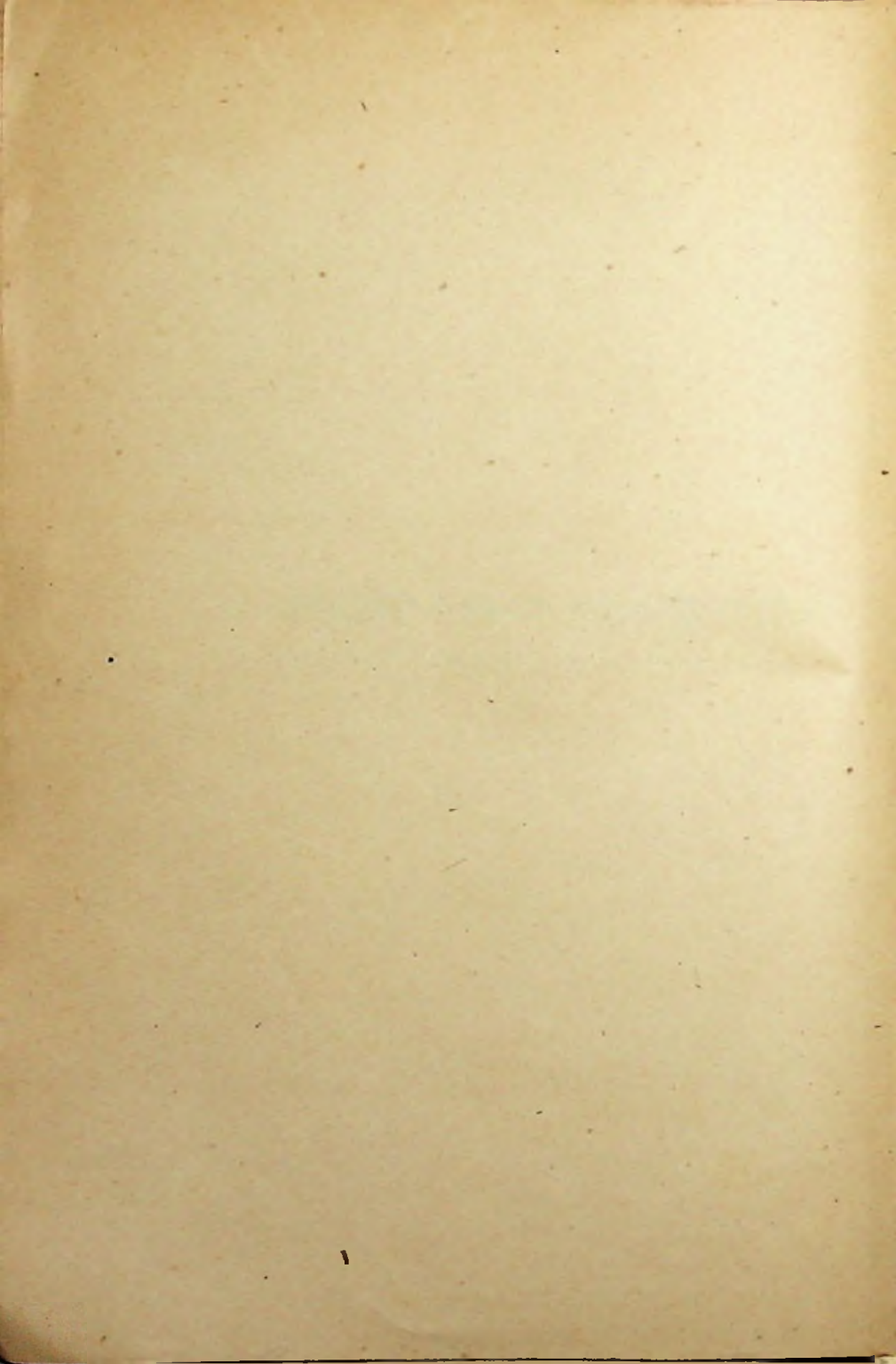
EDITURA LIBRĂRIEI LEON ALCALAY

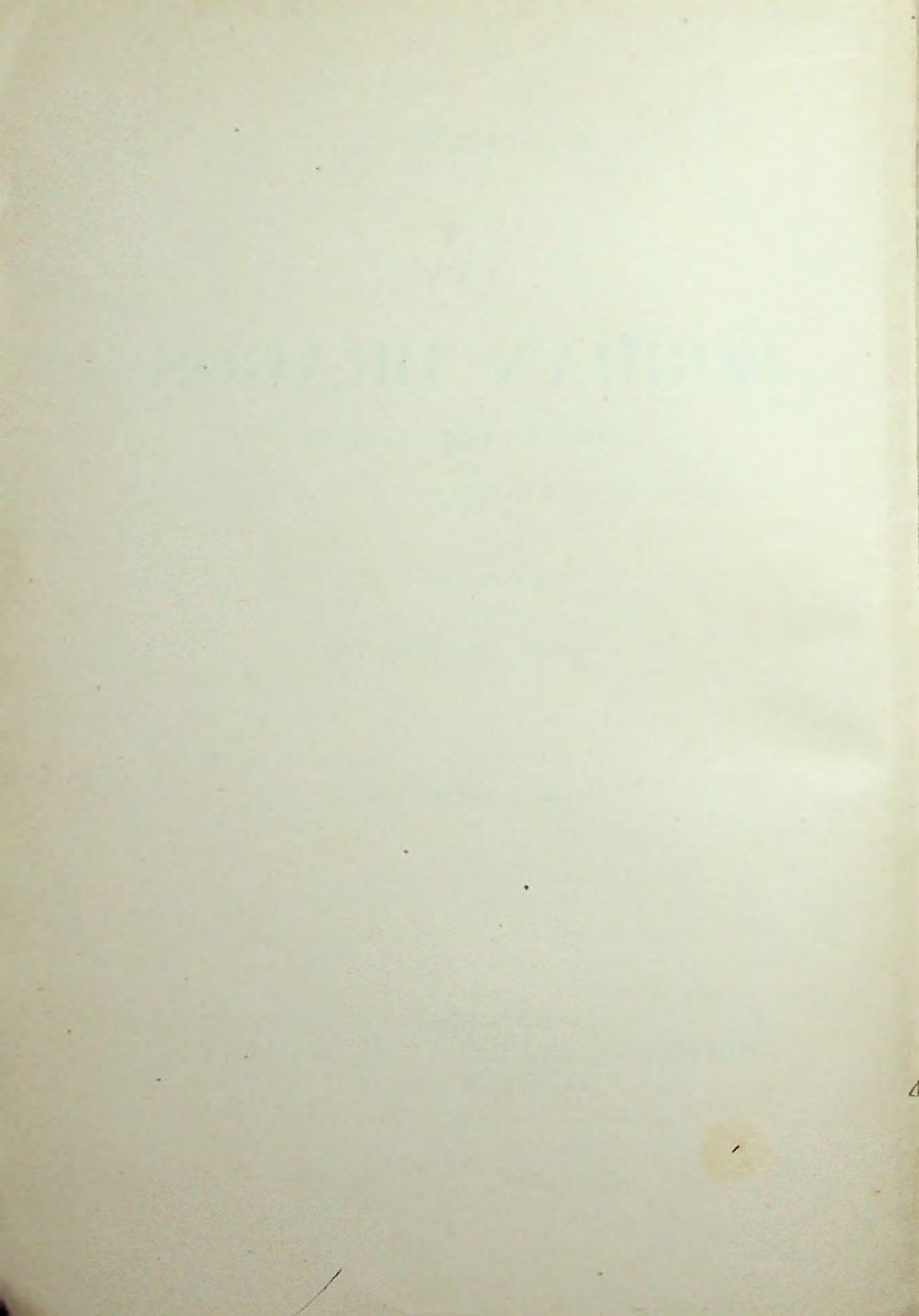
37, CALEA VICTORIA, 37

1906

Un Zeu.

PRECVÎNTARE

*Drama pe care o înfășișez pentru întâia oară publicului eră
menită, fără îndoială, să fie lucrarea de căpetenie a lui Mihail
Eminescu. Făvrită în doplina mărire a darului său, numai
suferințele care l-au doborât au curmat întregirea ei.*

*Din cele ce ne-au rămas nu mai putem aduna și lega de
cât două acte și acelea încă nerevizuite! Dar așa, în chipul
său chiar, această operă e plină de schinteeri geniale, de fru-
museși ritmice și de o bogăție poetică neajunsă, în cât alcă-
tuește o lucrare de o însemnătate desăvârșită pentru judeca-
rea mărețului talent.*

*Actul întâi ie de o înfiorătoare putere dramatică. Dragoș
voevodul Maramureșului, se stinge în cetatea sa de scaun Arieș,
zi cu zi și pic cu pic; boala sa tainică e pricinuită de ve-
ninul pe care i 'l toarnă vărul său Sas, în înțelegere cu soția
sa Bogdana. Această Fredegundă ucigașă e și de o deșer-
tăciune satanică în cât fără de legea urzită în jurul Voevo-
dului e călănzită cu totul de ea. Ea a izbutit să vâre zâ-
zanie între Dragoș, craiul Ludvic și Papa, ea a umplut cetatea
Arieșului cu oșteni devotași lui Sas, în cât sârmanul Dragoș
se vede de odată singur și cu totul înstrăinat. Avea însă un
pricteu drept credincios, pe Roman Bodeiu, care e o figură de
tot originală și un caracter minunat. Și suferința lui Dragoș
nu eră atât de mare pentru curmarea vieții sale cât mai ales
din pricina grijei ce 'l chinuia pentru viața primejduită a*

feciorului său Bogdan. Noroc că bunul Roman cu dreapta lui judecată și cu inima 'i sinceră a veghiat asupra nevinovatului copil. Căci el demascănt planurile lui Sas, a culcat în odnea lui Bogdan pe Ștefan, feciorul lui Sas în cât atunci când acesta s'a dus să ucidă pe Bogdan pumnalul s'a însângerat în inima propriului său copil.

În al doilea act e o frenesie poetică plină de cutremur. Roman Bodeiu, care pare a fi rămas epitropul sufletesc al copilului Bogdan, spre a 'l îndepărta de capitala aprinsă de afătărilor și răsvrătirea lui Sas îi încearcă inima și descoperă încet, încet tainica iubire pe care copilul prinț o nutreă pentru Ana, fca boerului Tonder Lupășteanu. În acest chip îl trimite la aleasa inimii lui. În cât acest act alcătuește o cântare de iubire nespūsă, în care Eminescu a întrebuițat cele mai alese și mai armonioase cuvinte. Ana e o copilă visătoare, sfoasă și dornică de un prinț ideal și mai ales de un duios glas de corn. Ea eră înfricoșată de zburătorii nopții care doar grăesc fermecător, pe când ei caută să 'și prelungească pământea simțire sorbind sângele fetelor. Și cu greu Bogdan o pută încredința că nu e un strigoi din mormânt ci că e chiar Voevodul care o chiamă și o adoră.

Lesne se poate înțelege urmarea, care a fost îngropată olată cu Eminescu. El voiă să cânte descălicarea Moldovei întâmplată în urma tragediei din Maramureș; mai ales că zugrăvirea pe care o face țării Moldovei, pe care Bogdan a descoperit-o în isprăvile lui vânătoarești lasă să se întrevadă scopul terminat.

Astfel această dramă dovedește și mai mult cât de adânc era lacul în care se zburcua fulgerătoarea inspirație a lui Eminescu. Prin publicarea ei am socotit numai meritul de a pune piatra mea admirativă la piramida de glorie ce i se cuvine.

Iuliu Dragomirescu

PERSOANELE :

1 DRAGUL, voevod de țară în Ma-	2 TOADER LUPAȘTEANU, boer pe va-
ramureș.	lea Bistriței.
3 SAS, vărul său.	4 BOGDANA, soția lui Sas.
5 BOGDAN, fiul lui Dragul.	6 CRĂCIUNA, soția lui (Toader).
7 BALCU	8 ANNA, fca lor.
9 DRAGU	10 PEPELEA.
11 DRAGOMIR	12 STROLEA, scutier la Toader Lu-
13 STEFAN	pașteanu.
14 ROMAN BODEIŢ, hatinanul lui Dragu.	15 DRAGOMIR, burgrav al cetății Dâm-
16 PAHONIE, arhieru de Rădăuți.	boviței.
-

ACTUL I *vestea albă*

*Sală gotică în cetatea Arieșului. În stânga în prosceniu
tronul, în dreapta jeturi dispuse în semicerc.*

SCENA I.

SAS *intră*

Așa dar azi e ziua când și-a ceti diata
De zece luni veninul mereu îi curge 'n vine
Dar tare în oțele de zece luni trăește
Incet se uscă-asemeni vânjosului stejar,
Pe care-l roade cariul... dar cariul lucră 'ncet
El trebui să pătrundă în ori-ce 'ncheetură
În dreapta și în stânga, în inimă 'n rărunchi,
Pân'ce 'n sfârșit.. (*face mișcarea căderii*)

sfârșitul prea mult, prea mult nu ține;
Nu'i vorbă, ani de zile lucrez ca un păianjăn
Și pânza mea ajunge la Craiul și la Papa,

De n'a muri de grabă tot trebuie să cadă,
La Roma 'n cartea neagră trecut e al său nume
Ca dușman și protivnic al lezei apusene ;
Se știe că el singur mulțimea abia ține
In turma lezei grece celei răsăritene.
Și Ludovic pe care azi toată poporimea
De lege apusană îl trece printre sfinți
Acest sfânt îl urăște căci tare în cerbice
E Dragul ; dar mai tare socot că voi fi eu..
Cetatea geme toată de oameni de ai mei,
Al lui nu e nimica, nici haina de pe dânsul,
El este ca bogatul încunjurat de-avere
In juru'i stau podoabe și vinuri și mîncări,
Dar n'are nici picioare, nici mâini să le întindă
Să ia ce'i din 'nainte'i. Ast-fel pentru ori-ce caz
Am prefăcut eu casa lui proprie 'n capcană ;
Dac'ar muri o dată ca să pot pune mîna
Pe Bogdan Dragoș pentru că n'am nici un cuvânt
Să'l pun acum sub pază... Sunt domn azi dară
Nu'mi zice 'ncă pe nume... cu-a lui iscălitură..
Sunt domn

BOGDANA *intră*

Azi dar jupâne... astă-zi.

SAS

Nu-mi mai aduce-aminte
Când cu te văd, Bogdano, îmi pai o vrăjitoare
Ce 'nchiagă apa 'n sânge și soarele 'l albește ;

Precum s'ar pune brumă pe discul lui de aur,
 Precum albește geamul când suflă în fereastră
 De zece luni acuma își tîrîc viața
 De zece luni acuma cu tine sunt părtaș
 L'această far' de lege ce nici nu trebuia
 Ca netedă cărarea să'mi fie...

BOGDANA

Una'i una,
 Dar două sunt mai multe. Ascultă-mă. Ce'mi pasă
 De Craiul și de Papa? Chiar astă-zi meargă Dragul
 La Ludovic să-i spue din fir în fir cum toate
 Sunt neadevărate câte se spun de dânsul ;
 Azi Ludovic de sigur că l'ar cuprinde 'n brațe
 Și-alături l'ar pune pe tronul Lui crăesc ;
 Dragul e drept, jupâne, și d'asta îmi e frică,
 Când Dragul spune-o vorbă ori-cine îl va crede
 Căci este 'n a lui vorbă acea mândrie rece
 Ce sparge țesătura minciunei. Pe când tu (Dragul meu)
 Verși picături de vorbă la Craiul și la Papa,
 În cupa lui de aur cu picuram venin.
 Eu cred că e mai sigur ; căci Papa te iubește ;
 Dar este om și moare ; și Ludovic asemeni
 Te are lângă el... dar este om și moare ;
 În toată lumea asta atât am un prieten
 Prieten al iubirii și-al patimilor mele
 Și am găsit înc'unul mai sigur de cât moartea —
 Moartea, iubite Doamne, nu moare nici-odată.

SAS

Și viața nici-odată nu moare. Cade tatăl
 Trăește însă fiul.

BOGDANA

Găsii și pentru fiul
Cătând și chip și formă și l'am pus alături
Cu Dragul Voevod.

SAS

Dar Bogdano mă 'nspăimânți!
O nouă 'nveninare?

BOGDANA

Ce 'ți pasă ție? oare
Nu am și eu un suflet cuvântător? A mea e
Și fapta dar și vina... Bărbate nu gândi
La toate astea... Dragă, mai bine te gândește
Cum m'ai văzut odată...

SAS

Taci, taci, o, nu mai spune..

BOGDANA

Eram o copiliță frumoasă ca și ziua
Și mai frumoasă încă de zi fiind ajunsă
Copil de vrăjitoare cu ochii mari sălbateci
Cu inima aprinsă de sete de viață¹⁾

SAS

Lui.

¹⁾ In ms. indescifrabil.

BOGDANA

M'ai fost văzut pe mine și m'ai iubit

SAS

Bogdano !

BOGDANA

Mai crezi că astă-zi poate vor merge două căi
 Trăit-am împreună și-ast-fel o să murim,
 Pașii ce tu în viață făcutu'i-ai spre mine
 Rămas-au slove roșii în cartea vieții tale ;
 Nedeslipită-acum rămân d'a ta ființă
 A mele rădăcini viața și-o 'mpresoară
 Cum văscul rădăcina și-o pune în stejar ;
 De te iubesc, jupâne, ce'ți pasă ție oare ?
 Și nu mă cad eu oare de tine-a fi iubită ?
 Mi-ai spus, Bogdano, gura ta dă'mi-o
 Eu și-am dato.....

SAS

O picură'mi în suflet femeec....
 Veninul vorbei tale ucigător de dulce

BOGDANA

Ucigător de dulce ! O, vere te iubesc
 Când sufletul din tine, mare ca și al meu...
 Au crezi tu cum că lumea făcută'i pentru bine ?
 Ne-o spun aceasta popii și cărțile lor vechi ;
 Nu vezi ce răsplată virtutea are'n lume ?
 Un giulgiu și patru scânduri ; pentru-așa comedie
 Treci însetat pe lângă a vieții dulci isvoare,

Atunci se înțelege că preoții au drept
 Deșertăciuni sunt toate când mintea ți'i în pept.
 Dar ici în picătura de vreme 'n care suntem
 Brațul și isteția au oare care preț ;
 Și ce preț pot să aibă de cât să te faci mare ?
 Vezi tu... în scrinul negru de-acolo i-o coroană
 Pietrele 'i scumpe 'n dorul luminei se topesc
 Ea arde'n întuneric lumina căutând
 Și totuși șade-asemeni în scris, în gând, în suflet...
 Și mai la urmă ce voi ? Iți cer vre-o făr' de lege ?
 Nu tu înveninat-ai pe Domnul tău, ci eu ;
 Nu sunt a lui supusă, sunt o femeie numai
 Ce n'are judecată.
 Eu singură voi duce tot greul făr'de legei
 Tu 'nchide numai ochii ; mă lasă să lucrez
 Culege numai roade din osteneala mea
 L'înveninăm pe dânsul voi stinge și pe fiul
 Căci astăzi simt în sânu'mi un împărat că mișcă.

SAS

Bogdano !

BOGDANA

O, Bogdano, cât ești de fericită
 Și când va spune-odată cu mica lui guriță
 Ți-a spune tată ție și mie mamă ! Doamne
 Și tu'i vedea întrânsul al tău urmaș pe tron
 Și îl vom crește bine, va fi frumos ca ziuă ;
 Căci sunt o vrăjitoare și-mi-oi iubi copilul
 Nu cu cuvinte blânde și nu fără de lapte
 Cu sângele din pieptu'mi îmi voi hrăni copilul
 Și drag mi-a fi ca ochii din cap..

SAS

Bogdano scumpă
Femce ce c'un singur cuvânt mă faci un demon
Bogdano, te iubesc.

BOGDANA

Dar ce negru ți-e părul
Tu tânăr ești iubite.. copil vei fi odată
Copilă voi fi însumi când voi fi și eu mamă.

SCENA II

S'aude glas de trâmbițe. Boerii de sfat și de taină intră; se închină înaintea lui Sas și se așează pe scaunele în semicerc.

UN CRAINIC

Măria Sa

Toți se dau în lături. Intră Dragoș Voevod, galben la față cu pași nesiguri, răzimat de umărul fiului său Bogdan. Se așează în scaun. Scoate din sân o chee și i-o dă lui Bogdan; acesta deschide un scrin de fier; scoate coroana, îngenuche înaintea-i; Dragul și-o pune-n cap.

DRAGUL

Ușor trecea odată Domniei Noastre vremea ;
Pe-a bucuriei pasuri ne număram noi anii ;

De zece luni acuma de când cuprinși de-o vrajă
Noi numărăm cu spaimă ce 'nctet a noastre zile
Se strecur, de ne pare din ele-oricare-un an;
Și gura ne'ncrețită uită de mult ce'i răsul;
Și ochiul nostru nu e în stare să plătească
Priviri de mulțumire celor ce ne iubesc;
În cap ei ne fugiră, uscându-se de vii
Necredincioși luminei, nopții necredincioși,
În loc de-a vedea ziua, fapăturile naturii,
Ei noaptea văd a avea ce visele durează.
Boeri, coroana noastră ne-apasă ca un munte,
Și grea ne e hlamida și trupul de pe noi,
În cât de o potrivă Domnia Mea e gata
Să zvârle pe-amândouă fugind din zarea vieții.
Asemeni cu sirepul sălbatic ce-și asvârle
Și șeaua și presumnul fugind în zarea zilei.
Un singur colț de viață ne-a mai rămas în suflet
Iubirea năclintită pentru moșia noastră,
Pentru Bogdan cel tânăr, iubitul nostru fiu,
Rog cerul să 'nmulțească hotarnicele clipe,
Surnesc pe ai lui umeri domnia ce o port;
Dar vai, abia viața-i se desprîmăvărează
E crudă încă mintea și oasele 'ncă crude
Și nedeprens cu asprul și strâmptul țării scaun;
Coroana e în stare ca să-i sluțească gâtul
Și skiptrul brațul fraged. Gânditu-ne-am atunci
Că de va fi ca Domnul din ceruri să ne iee
Noi să lăsăm copilul pân'ce va crește mare,
S'acoperim cu negru postav scaunul nostru,
Coroana noastră scumpă s'o încuem în scrin,
Și să dăm mâinii sale o a altă jucărie
De cât al țării skiptru.
Voim, ca de om stinge, să'ntindem mâna moartă
Să ținem cârmuirea chiar în sicriu fiind,

Iar cel ce mâna noastră în locu'mi va purta-o
 Precum poartă un dascăl mâna unui copil
 Să fie vărul nostru Sas... unde-a pune mâna
 Să știți c'am pus-o însu'mi și să urmați întocmai.

ROMAN *aparte*

Imi văd visul cu ochii... Urât vis!..

VODĂ

Uricare,

Citesce-acum hrisovul prin care-l orânduim.

URICARUL *citind*

Cu mila lui Dumnezeu Io Dragul Wd. Domn stăpânitor a toată tara Maramureșului, Despot cetății Arieșului, Graf al țării săcucești, facem știre prin această carte a noastră cui se cuvine și tuturor căți vor vedea-o sau vor auzi citindu-se, că la vreme de slăbiciune fiind, ne-am socotit moșia și casa, de față fiind credincioși boierii noștri și fiul Domniei mele Bogdan Dragoș Voevoda. Statornicit-am până la vârsta legiuită a iubitului nostru fiu să fie epitrop moșiei Dumnealui credincios boiarul nostru Sas din Bistra. Privi-se-vor cărțile sale ca eșite de sub a noastră mână și întărite de-a noastră credință. Satele Salagiu, Artunți, Inbereche, Șiștovi Baluăncții și Bistra cu toate pământurile câte curg asupra apusului acestor sate dăruim-le Mănăstirii noastre, închinată Sf. Archangel și archistrateg Mihail și să i se dea Sf. Mănăstiri și inscrișele vechi pe cumpărătura Părintelul nostru, cum și țidulele hotărâtor de alegerea acestor părți, ca de astăzi înainte și în veci să aibă Mănăstirea din neam în neam a stăpâni aceste părți, cu bună pace și nesupărată despre nimeni în țară, din tot locul și în tot venitul Drept aceia iată de la Domnia mea prin aceasta dăm și întărim vecinică stăpânire a acelor moșii. Și spre întărirea celor de mai sus aducem credința noastră și a fiului nostru Bogdan Dragoș Voevoda și a credincios boiarului nostru Sas de pe Bistra și a tuturor celorlalți boeri ai Domniei mele. Dat în domnescul nostru scaun al Arieșului la anul de la zidirea lumci 6865, Aprilie în 3 iar de la Christos una mie trei sute șease zeci și cinci, care spre întocmai urmare și lucrare se

întărește și cu a noastră domnească iscălitură și pecete. S'a scris de mine Toader Ghimpiș, diac de sfat în cetatea Arieșului la anii de la Christos 1365. Aprilie în 3 ¹⁾.

ROMAN BODEIU

Prea înălțate Doamne, nu fie cu bănat,
 Dar grabnică îmi pare această hotărâre;
 Au pentru așa lucru nu trebuie dreptatea
 Să se adune toată aicea în cetate ?
 Zic, că înțelepciunea v'a insuflat voința
 Și bine e copilul să nu poarte o casnă
 Ce nu'i încă în stare cu dreapta încă crudă;
 Dar tot socot cu mintea, așa'n prostia mea,
 Că trebuie norodul, boerii, ostășimea
 Să giure credință copilului Bogdan.
 Prea șubrede sunt, Doamne, tocmelele în țară
 De, cam cârtesc cu vorba, cioplit cam din topor
 Căci n-au stătut nici craiul, nici papa *se descoperă*.

(Pe-amândoi

Să-i fie Domnu'n lume ani mulți și fericiți),
 Dar numai, vorba vine, nu m'ar: cioplit nici eu,
 E vorba despra mine... eu caut totdeauna
 Nu al Măriei tale lolos, ci pre al meu,
 Căci mai aproape'mi este cămașa de cât haina,
 Eu zic numai, Stăpâne, iertați'mi vorba proastă,
 Ci d'ar fi spus diata acum, ia acuma:
 Roman Bodei să fie episcopul moșiei,
 Adică, cum s-ar spune, să fi fost cu acela,
 Eu ași fi spus: Stăpâne, deschide'ți bine ochii
 Nu'mi crede-așa orbește ci pipăc-mă bine
 Și vezi, eu sunt ca alții din carne și din oase,

¹⁾ Eminescu, probabil, avea de gând să corecteze diferența acestor date.

Sunt om... și e moșia și scaunul la mijloc;
 Sunt om... și șubred este copilul vostru încă;
 Sunt numai om și omul la rele e plecat,
 Adică, vorba vine... eu... eu sunt slab de fire,
 Eu nu vorbesc de alții, sunt alții mult mai buni, —
 Să'mi faceți cu iertare c-am spus și eu o vorbă.

SAS

Prea înălțate Doamne, de credeți cum că Sas
 Nu'i șerbul cel din urmă și făr' de nici o treabă
 Dintr'ai Măriei tale... De credeți cum că ochiu'i
 Setos e de mărire, că n'a cunoscut bine
 Supunerea că este a lui firească haină
 Rumpeți diata asta... Căci greutatea ei
 Pe umărul meu cade și toat-a lui tărie
 A fost până acuma credința ce stăpânul
 O pune'n al meu suflet..

ROMAN

..De, n'ai ce face gurii,
 Făcându'ți tot sprincene îți scoți odată ochii.

DRAGUL

Destul Bodei,... Puține sunt clipele vieți'mi
 Stau rău cu craiul Ludvic și și mai rău cu Papa
 Nu-i vreme să se strângă a țării Direptate,
 Se poate ca chiar astăzi să fim în sânul morții
 Și trebuc să fie un om care să'npace
 Stăpâni așa puternici precum e craiul Ludvic

 De mi-ași închide ochii un popă cam cu chef
 E'n stare să mă'ngroape.

Boerii mei, ertare vă cer acum la toți
 De-am vorbit rău cu gândul meu propriu despre voi,
 De am jinduit vr-odată norocul a cuiva,
 De nu am fost de-apururi o cumpănă-a dreptății,
 De am greșit cu fapta, cu inima, cu gândul,
 Iertați-mă cu toții, mă descărcați de vină,
 Și sarcina de rele faceți'mi-o ușoară
 Să pot trece mai liber prin vămile veciei.
Boerii îi sărută mâna pe rând; el îi sărută pe frunte.

UNUL DIN BOERI

Măria Ta, uitate din partea noastră sunt;
 De-ai fost nedrept cu gândul, cu bine ai plătit.

ROMAN

Iertați'mi vorba Doamne, eu sunt un vraciu prea prost.
 Și nu știu ca să măsur a vieții clipe repezi
 Nici știu la ce sunt bune a codrului buruene.
 (*Cu intenție*). D'ași fi un vraciu cu carte ce multe v'aș mai spune
 Ce nimănu-i în minte nu'i vin ca din senin.

DRAGUL

Plecându-se să'i sărute fruntea, încet.

Bodeiu, să vii p'aicea, dar nu răspunde rog
 Să nu ia seama... *tare*. D'acum boeri plecați.

Sună toaca și clopotele. Dragul își scoate coroana, Bogdan o închide.

Toți își unesc mâinele spre rugăciune. În urmă ies toți, afară de Dragul și Bogdan.

SCENA III

DRAGUL

privind la Bogdan vorbește singur.

Să'mi ospătez vederea cu arătarea lui.
 Așa de tânăr încă, un chip așa de dulce!
 Nemulțumit se pare el de diata noastră,
 Dar voi ca nici să știe de ce așa făcui.
 O, ochii mei, sărmanii luminători ai feței
 Se'ntind încet spre dânsul ca mâna fără trup
 Cu care al meu suflet l'apucă de departe —
 Il pipăi cu vederea, cu nălucirea minții.
 Ce trist!

BOGDAN *aparte*

Vorbește singur... De când vorbește singur
 Mai multe luni de zile sunt de atunci la mijloc;
 El nu mi-a spus un singur cuvânt bun., (*tare*) Tată
 Cu ce-am greșit, eu oare, naintea feței tale
 Că nu mai vrei un singur cuvânt bun ca să'mi dai?

DRAGUL

își întoarce fața și și-o acoperă cu mantana; cu fața întoarsă

Deschide acea ușă...

BOGDAN

Aceasta Doamnel

DRAGUL

Nu,
Drept colo în părete deschide acea ușă.

BOGDAN

Aici nu'i nici-o ușă... (*aparte*) Vorbește într'aiurire. —
Părete gol e Doamne orcât cu mâna pipăi.

DRAGUL

la un cărbune 'n mână și fă o cruce mare
Acolo în părete, căci eu văd că 'i o ușe
Hm, fi!...

BOGDAN *face o cruce*

Să'i fac pe voie.

DRAGUL

Spune'mi e multă oaste 'n curte?

BOGDAN

Dar geme curtea toată de oamenii lui Sas
Spre cinstea ta adus-au atâția oameni tineri,
Oșteni în floarea vârstei, de ți'i mai mare dragul
Ca să privești la dâșii.. Ce bun e vărul Sas,
Ce bună e Bogdana și plină de 'ngrijire!

DRAGUL

Ascultă-mă Bogdane, umplutu'ți-au Bogdana
Păharul tău cu apă și cupa ta cu vin?

BOGDAN

Ce 'nseamnă întrebarea? Nu Doamne.

DRAGUL

Nu? Nimic

E-așa o întrebare ca ori și care alta.
Vezi tu acest părete pe care-ai scris o cruce?
Precum nu este ușă acolo, tot asemeni
Nu este nici o ușă la inima mea.. Dragoș
Vederea'ți mă scârbește.

BOGDAN *ingenuche*

Părinte ce-am făcut?

DRAGUL

Ei, vina cea mai mare din lume 'i că trăești,
Mulți sunt ce astă vină în veci n'o să ți-o erte,
Căci tu le stai în cale... De-ar fi să voiu ceva
Ar fi să mergi în lume departe, prea departe
Să nu te vadă nimeni, să piei din ochii mei.

BOGDAN

O tatăl.. Dar eu nu voiu, nu pot ca să mă duc,
De m'ai urî eu totuși lipit d'ai tăi pași sunt,
Și al Măriei tale sunt cel mai cu credință,
Șerb; care e pricina de mă urăști de-o vreme?

DRAGUL *încet*

De asta mi-e mai frică, c'o să rămâe aici,
 Deci trebui cu de-asila răpit . Dar cine, cine?...
 Cui să mă 'ncred... și Roman Bodciul prea mi-e...
 E aspru, e pe față, și nu au vicleșug
 Asemeni inși să iasă d'apururea la mal.

BOGDAN *încet*

Vorbește iar cu sine.. se pare că vedenii
 Din lumea cealaltă l' incunjură și el.
 Iși dă de ele seamă...

~~DRAGUL~~

Mergi tu Bogdane
 Ades la vânătoare ? și singur sau cu alții ?

BOGDAN

Pe când nu erai bolnav mergeam d'apururi singur
 Adesea rătăcit-am prin munții nalți ai Tisei
 Pân'unde a lor vârfuri despart apele 'n două,
 De curge-apoi o parte spre noi, spre soare-apune,
 Pe când o altă parte se varsă'n răsărit;
 Spre răsărit adesea umblat-am zile 'ntregi
 Urmând... cărarea ce și-au făcut părae
 Și am bătut cu ele prin codri vechi și vecinici
 Cărarea-abia umblată.
 Adesea cu Siretul, cu Bistrița adesea
 Eu m'am tot dus la vale p'o luntre ușurică
 Alătura cu mine ne-având decât doar arcul.
 Găsiu acolo oameni, vorbind aceeași limbă

Ca și-ai noștri. Aflat-am și munți cu piscuri 'nalte,
Așa fel de pe unul căruia 'i zic Ceahlăul
In zile după ploae cuprinzi cu ochii lumea.
Dacă i rotești. Acolo privești din miezul nopții
Un râu puternic, mare, curgând spre miază-zi,
La gura lui departe perdută 'n zarea zilei
Vezi o cetate mândră ce'i zic Cetatea albă;
Iar despre soare-apune vezi iar un râu puternic
Pe șapte guri, se zice, vărsându-se in mare,
E Dunărea; aproape 'i, de gurile 'i Chilia;
Intre-aste două râuri și între munții negri
Privești o țară întregă de codri și de dealuri;
Din văi cu râuri line, din codri fără capăt,
Vezi turme fără număr în zare risipite,
Și buciumele sună duios și cânt de fluer,
Sălbatici sboară caii mai iuți decât chiar vântul;
Și încă iute falnici, ciobanii cei călări
Străbat ca și săgeata câmpiile întinse.
Se zice cum că țara se ține într'un chip
Tot de crăia noastră și tot de craiul Ludvig
Dar cu băgări de seamă că nu'i a nimăru;
Averi atât de multe de nu le mai știi seama
Sunt asttel răspândite pe brazde roditoare
Dar vai, peste pământul pe care cerul darnic
Cu rod și cu de toate cu-asupra de măsură
L'au înzestrat... tot omul nu-ê de nimica sigur
De astăzi până mâine. Țărani! duc adesea
Pe șesurile mândre prădalnicul lor..
Și cine nu vrea doară acela nu se leagă
De-acca frumoasă țară. Adesea pe Ceahlău
Făcându'mi ochii roată am zis ce-bine-ar fi
O mână să cuprindă atât cât vezi cu ochii,
Și nu mai mult Intinsă ar fi domnia totuși.

Sunt ici și colo 'n țară boeri și capi de neamuri
 În Vrancea și în codrii Tigheci, în Câmpu-lung;
 Cetatea albă are șoltuz cu multă oaste
 Bârladul stăpânește olate și pășuni,
 Suceava are ziduri de poți umbla călare
 Pe ele. În târgul Siretului iar este
 Un episcop puternic de lege apusană.
 Par toți și se aseamăn cu... măhuri
 Ce coadă n'au legate nu sunt, nu poți să măhuri
 Cu ea dușmanii țării, prădalnicele neamuri
 Nu sunt toți pentru unul și unul pentru toți.
 Și roiurile 's bune, prisaca înflorită —
 Dar ce folos, când toate nu au un prisăcar!

DRAGUL

Bogdane, iată cheia.. din scrin adu'mi coroana
 Și e un vâl înuntru, un negru vâl, tu scoate'l.

Bogdan face tot ce i se spune.

Acuma vino 'ncoace *El își pune coroana*
 Șezi în genuchi nainte'mi.

Dragul îl acoperă cu valul din creștet, de nu vede nimic.

Bogdane?... Dar acum mai eși tu la vânat?

BOGDAN

Da, prea 'nălțate Doamne și nici odată singur,
 Că vărul Sas îmi spune, că unui fiu de Domn
 Nu-i se cade astfel să meargă singur numai.
 Deci el îmi dă în mână pagii și copiii de casă
 Tot dintr'ai lui...

BOGDAN DRAGOȘ

DRAGUL

Ascultă. E drept că nu se cade,
Și mai puțin se cade cu oamenii altuia
Deci totuși e mai bine să mergi tu numai singur.

*El își ia coroana din cap, o pune d'asupra capului fiului
său și face semnul bine-cuvântării. Incet:*

Tu ce ne-ai dat ființă din apele spumii
Stăpâne fără margini al marginelor lumii
Noi laude 'ți aducem ție, Părinte-unice;
Umbrește cu a ta milă asupra acestuia
Ascultă'mi a mea rugă, ascultă'mi Doamne plânsul
Și apără'l, păzește'l și 'l mintue pe dânsul ¹⁾

BOGDAN *încet*

Vorbește iar cu sine

DRAGUL *încet*

N'o să 'l mai văd mișcând.
Fă-l tare cu puterea, cu groaza-a mii de grindeni
Isteț ca și văzduhul ce intră pretutindeni
În mâna Ta 'l pun, Doamne, frumos și tânăr, iată'l
Tu împlinește toate câte dorește tatăl.

Își așează coroana pe cap.

Acum, Bogdane dragă, te du și vină iarăși
Dar la vânat vei merge fără acei tovarăși

¹⁾ Pe contra pagină e astfel adăogat :

Tu care încarci văzduhul și nourii cu... grindeni
O fă'l ca să străbată puternic pretutindeni
În mâna ta 'l pun Doamne, frumos și tânăr, iată'l
Ca la orfani .. fii pavază, fii tatăl.

(*Bogdan închide coroana și vrea să iasă*)
 Bogdane, vino 'ncoace. (*Il îmbrățișează cu patimă*)

BOGDAN

O tată 'ți mulțumesc.

DRAGUL

Știi tu eu nu sunt bolnav ci numa-așa tânjesc
 Dar azi, chiar azi de pildă de tot bine mă simt.
 (*Se 'nceacă*). E drept că câte-o dată mi-e sufletul cam strâmt
 Dar nu... nu e nimica, am să fiu sănătos,
 De grija mea copile tu poți să fi voios
 Eu n'am nimic. Chiar astăzi de ai merge la vânat
 Să știi cum că din partea'mi nu e nici-un bănat
 Numai la orice ai face te rog în deosebi
 Ca pe un prieten vechi pe Roman Bodeiu să 'l mai întrebi.

Il îmbrățișează și 'l sărută pe frunte; aparte

Mergi, mergi acum cu bine... n'o să 'l mai văz d'acuma

BOGDAN *aparte*

Cu sănătate tată. (*Ese*).

DRAGUL

Să nu mă simtă numa
 Mi-e frig, mi-e frig de moarte ca și atuncea iarna
 Pe când cu craiul Ludvig împresuram Varna 1444
 Și eu rănit de moarte și despoiat de hoji
 Simțeam cum îmi îngheață în sân rărunchii toți,
 Era un ger... și lupii urlau flămânzi în câmp;
 D'asupra mea în aer auziam într'un răstimp

Cum croncăneau în stoluri corbi negri și sălbatici;
Zăpadă... alt nimica pe câmpii singuratici
Simțeam cum mă întunec, îngheț ca într'o criptă
Cu peptul gol; săgeata stătea încă înfiptă,
Departee vedeam zidul împresuratei Varne;
Corbii roteau d'asupra'mi și îmi mușcau din carne;
Ca în vis aud un tropăt de cal, o umbră vine
În mâini îmi luă capul; s'așează lângă mine
Apoi murii în pace...
Când m'am trezit din moarte, când ochii deschisei
Văzui un om la capu'mi veghind, Roman Bodei.—

SCENA IV

ROMAN (*intră pe ușa cu cruce*).

Naveți nimic pe suflet, prea înălțate Doamne,
Vr'o vină veche poate, uitată de demult,
Vr'un gând ascuns ce nimeni nu e merit să'l știe?
Sunt greu la cap, știți bine, și toți 'mi zic că's prost,
Dar cea ce îmi intră în cap odată mie
Acea nu mai scoate nici mii de draci din el.

DRAGUL

Ah, gândurile mele, ce greu stau să s'adune
Eu cântăresc cuvinte; ce am să pot a'ți spune?
Ia vino mai aproape... Roman ce crezi tu oare?
O taci! mă îngrozește s'aud și de la alții
Acea ce în suflet îmi doarme necurmat...

De'i trecu lui prin minte, lui, ce e drept și bun
 De sigur că atuncea cu Sas e fapt-aproape.
 Roman m'auzi tu oare?.. Nu'i om să aib'o frică
 Cum eu o am acuma... Iubitul meu Bogdan,
 Roman, Roman, așa e că'i un frumos copil?
 Spune'mi, o, spune'mi numai că e frumos, frumos
 Dulce la port și vorbă să văd că il iubești;
 Au crezi tu vre-odată că Sas ar fi în stare?...
 O nu l... taci... Ce de gânduri prin mintea mea mai trec
 Ți-o spun, dar numai ție; auzi tu? nimănuia
 Să n'o mai spui... Veghează'l, veghează'l de aproape
 Pe-acest copil pe care, în taină'ți spun, mai mult
 De cât viață, suflet și Dumnezeu iubesc;
 Aceasta este taina vieți'mi și'a purtării'mi;
 Roman Bodeiu pricepi tu aceea ce îți spun?

ROMAN

Ei? și ce'mi pasă mie, ce vrei să'mi spui moșnege?
 Care în loc de creer ai pleavă'n cap.. și care
 Nu ești de Domn cum nu sunt eu făcut spre-a fi Papă,
 De la copil luat-ai și pânea lui din gură
 La câini ai asvârlit-o... Sas nu'i de cât un câine.

DRAGUL

Tu ești în lume singur căruia m'aș încrede
 Și singur tu acela ce nu mă înțelegi.

ROMAN

Nu te 'nțeleg? Prea bine te înțeleg. Pe șes,
 Pe drumul neted, marc, tot numai la lumină

Să se petreacă toate voești în lumea asta ?
 Și tot astfel de neted tu ai făcut lui Sas
 Și drumul spre coroană, spre inima din peptul
 Copilului

DRAGUL

A, nu știi

ROMAN

Eu nu voi ști de sigur
 Tu știi tot, doară Roman e prost, nimic nu știe,
 El știe numai cum că de vrei tu astăzi
 Nu'i aștepta mult singur dincolo în cea lume
 Căci Sas mult te iubește... și or grăbi de sigur
 Dincolo să'ți trimeată tovarăș pe-al tău fiu.

DRAGUL

Roman!

ROMAN

Ah tu... cu a ta minte mai crezi că ești de Domn ?
 În visuri tu trăit-ai, tu ai trăit ca 'n somn
 Ce bine e, așa e, vruși toate a dispune
 Că ții să aibă pace și turmele pășune
 Gândit-ai tu vr'o dată, stăpâne 'n anii tăi
 Că lumea asta este făcută pentru răi ?
 Omoară fericirea unui popor... alungă
 A veacurilor pace pe vreme îndelungă
viteaz și mare te vor numi toți orbii
 Pe când pe adevărații viteji îi mănă corbii

Vei fi erou... Pe scaun te uită cum te clatini
Tu în ochii mulțimii cu stranii, nouă datini
Și din apus adună sofiși cu bărbi boite
Ca neamului să'i dee năravuri mai spoite
S'arate cum moșnegii îmbălsămați ca mumii
Intrec și tineretul în scandalele lumii
Unul asupra altui pe oameni să'i întărt
Celor vicleni dă milă, onori la cei deștepți.
Ațâță'i astfel unul asupra celuilalt
Prin răutate mare, ai tu ce'i mai înalt
Mulțimea: amăgește-o cu-a vițiilor foloase
Invie, măgulește în patimi dușmănoase
Zavistia și ura, botează-le virtuți
Spre pradă și 'nșelare tu mintea să le-ascuți.
Și zi viclean la găde, isteț celui viclean
Din țapi îți fă o oaste, din vulpe căpitan,
Din poștele mulțimii fă'ți scară de mărire
Și te-or urma cu totii în vecinică orbire;
C'o frază lingușește deșărtăciunea lor,
Din roiuri risipite vei face un popor,
Fii din 'nainte sigur, la rele el urnia-va
Cu sânge și cenușă pământul presăra-va
Păzește-te de una, să te ferească cerul
Că... de uitare, să le spui adevărul.
Tu? Ce-ai făcut? Cu milă și bun fuși în păreri'ti
Ei, strana 'n mănăstire e scaunul ce meriți
Ai îngrijit de oameni s'aibă pământ și apă
N'ai fost de domn în lume, cum n'am fost eu de Papă.

S C E N A V

SAS

Prea înălțate Doamne venii să pun la cale
Urmările Diței... și ale Mărici tale.

DRAGUL

O, ochii mei, sărmanii, ferești ale gândirei
Sunt prinși de flori de ghiață de pânzele privirii
Zadarnic îmi silesc eu natura răzvrătită,
Ei văd lumea întregă așa ca printr'o sită;
O umbră 'mi par eu însu'mi și lumea umbră 'mi pare
Și sunt străin într'insa ca visul ce năzare
Mai mult.. chiar trupul propriu străin îmi pare mie
Se pare că'n țărâna 'i șed numai cu chirie
Stăpănu 'n orice clipă e gata să mă dea
Afară. Cine 'mi este stăpânul :
Il simt, il simt cum intră încet în stăpânire
E nevăzut, e tainic, e moartea fără știre.

SAS

Prea înălțate Doamne

DRAGUL

Cu ce ochi mă privește
De n'aș vedeà nimica pe el îl văd eu totuși;
Ce ascuțit dezghiață privirea'i pătimașă
Chiar bruma de pe ochii copilului din fașă;
Tu ai ureche bună, auzi tu bine, bine?
(*El își atinse urechea cu nerăbdare ca și când ar auzi ceva*)

SAS

Aud prea bine.

DRAGUL

N'auzi cumva un corn?

(*Aparte*) Cum aş putea eu oare diata s'o răstorn
N'auzi nimic? Dar spune c'auzi

SAS

Nimic n'aud

DRAGUL

Grozav, grozav! El poate a prins de pe acuma
Şi gâtul lui cel fraged sub sabie a pus
(*Strigând*) Sas mergi de chiamă 'ndată pe Roman deunde ar fi.

SAS

Nu te 'nţeleg.
Pe Roman! Ce vrei Doamne cu Roman? Nu cumva
Ţi se încurcă limba, vrei să spui altceva?
Ori ți-ai luat de seamă... dar eu sunt lângă tine
Lasă 'l încolo Doamne; nu e așa mai bine?

DRAGUL

Vere, eu văd că ochiu ți s'a scufundat în cap
Din zi în zi slăbești tu și eu vreau să te scap
Eu îți spun fugi d'aicea că pași ți sunt nesiguri
Ești galben ca și ceara și ochi ți ard în friguri
Tu plăsmuești o fără de lege... eu îți spun
Păzește-ți capul, vere, căci tu... tu ești nebun.

SAS

De ce nu chemi pe Roman să-ți vie mai de grabă?
 E drept, mărite Doamne, că mintea mea e slabă,
 Dar tu ești slab de oase te ții abia 'n picioare,
 O sarcină grozavă nu ți 'i viața oare?
 Simțești poate sfârșitul?

DRAGUL

Dar tot n'auzi nimic?

SAS

Ce vrei s'auz? Vr'un basmu voești poate să'ți zic?

DRAGUL

Da, da, spune-mi un basmu cel al nevastii tale
 Fruinos e basmu'n pilda chiar a Măriei tale.

SAS (*tresare*)

El știe tot... Putere!

DRAGUL

Poți spune în ce vremuri
 S'a petrecut povestea? Dar fără ca să tremuri?
 Ea se petrece-acuma. Căci vremea e pe dos
 Cum este și în bazme. Ce'i sus coboară jos.
 Când s'o vorbi în lume că Sas e 'n locu'mi Domn
 Strămoșii mei, sărmanii, în vecinicul lor somn
 Intoarce-s'or în groapă cu fața spre pământ
 Sfârșiți de toate celea ce 'n vremea noastră sânt.
 Nu'i așa, vere dragă?

SAS

O Doamne cum să port?
 Acest glas slab și rece pe jumătate mort?
 Mantaua'ți cade, Doamne, las să te'nchei, să șcadă;
 la să te'nchei.

DRAGUL

Coroana, tu ai dori să'mi cadă.

SAS

O, Doamne, lasă vorba cu două înțeleșuri,
 Femeile's deșerte și pline de cresuri,
 Dar cine ține 'n seamă ce spun sau ce vor ele?
 Mă lasă să destăinui minciunile acele—
 Femeea ca copiii visează multe, sburdă
 Să'ți spun cu toată taina.

DRAGUL

Urechea mea e surdă.
 Răcnește numai tare ca lumea să audă.
 Prea înălțate Doamne de ce fruntea'ți asudă?
 Ți-e frică, scumpe vere, de ce ti-e frică ție?

SAS

O, milostive Doamne femeea 'n nebulie!
 Dar eu sunt cu credință, plecat îți sunt cu ție;
 (*El ingenuche*) Tu vezi toate acestea, nu le vâpșește boala
 Ei lucrul altfel Doamne, de cum e... Femeea
 Poate să spună multe. Tu dă'mi diata ceea.

DRAGUL

Poftim.

SAS

S'ar fi putut stăpâne ca Bodei
 C'o singură a mâinii trăsură de condei,
 A mâinei aceștia putea să fie 'n locu'mi.
 P'un negru muc de pană să fie pus norocu'mi?
 Acuma însă mucul puternic de condei
 Prin mână de aramă se trece mai întâi;
 Și cu știu scrie Doamne, știu slovele să nod
 Frumos în mâna înândră în.. Sas Voevod
 Pe mâna mea acuma e dat Bogdan... e colo,
 Nimica nu mai este al tău d'acuma încolo.

DRAGUL

N'auzi nimic?

SAS

Nu, n'aud (*încet*) Bogdan... C'un vârf suptire,
 Cu-aceasta scap de dânsul întreaga omenire.
 (*S'aude glas de corn*)

DRAGUL

A, în sfârșit, cum sună și cât de dulce sună.
 (*Sperios*) Nu'mi pare cumva numai că și urechea mea
 Ca din senin aude aceea ce dorește?
 O, cine, cine'mi spune?

Auzi, auzi o vere?

SAS

Un corn ca ori și care răsună în pădure.

DRAGUL

E mântuit; e cornul lui Decebal, să 'ndure
D'acum Domnul din ceruri să'l ducă pân' la capăt,
Cu steaua mea d'odată d'acuma pot să scapăt
In noaptea asfințirii.

SAS

Vorbește 'ntr'aiurire
Ce lucru mare este? Un corn sună'n pădure!

DRAGUL

Diata asta dă'mi-o s'o iscălesc în grabă,
Să'i pun pecete.. mâna acum de tot mi'i slabă.

SAS (*o scoate cu spaimă*)

Nu-i iscălită? Nu sunt peceti pe dânsa? uite

DRAGUL

Ce vrei tu vere... Noi nu știam ce iute
O să murim. Voit-am când viața'mi se curmă
Să pun acum pe dânsa suflarea cea din urmă;
Ceasornicul vicți 'mi când va voi să stee,
Căci moartea toate'n lume cu bine le închee.

SAS

Un pas... Un pas... e unul... coroana, tronul am
(*l'o dă în mâini*).

DRAGUL

Citeț și bine scris (*rumpe*)

Nu vezi, ești un infam.

(*L'o aruncă la picioare. Ese*)

SAS

Ce ? ce ? văzut-am bine ? Visez ? A rupto'n față'mi?
 O suflete te 'nalță, o inimă îngheață-mi,
 Ce'ți folosește țic să umbli căi întoarse
 Ce'ți folosește pânza de intrigi lesne toarse
 Ce nu mergi cale dreaptă... Nu mergi cu braț de fier
 Nu faci... și eu sunt astăzi ce am fost vai și ieri ;
 Aș zice luni de trudă și ani întregi de chin
 M'au folosit cu-atâta... cu-atâta de puțin ;
 Pe când un vârf de spadă, veninul, un pumnar
 Mă scapă de odată de grije, de amar.
 Să mergem înainte cu fruntea descrețită
 Să tăem tot în cale cu spada ascuțită,
 Destul purtat-am masca de miel... Deci masca jos.

(*S'aud rugăciunile la cășirea sufletului*)

Acela de acolo murind o să sfârșiască

(*Ascultă la ușe*)

Ei cântă, cântă popo mereu de ale tale
 Deșertăciunea lumii și patimelor sale.
 Colo în scrin coroana... să-i iau cheia din sân
 Să văd cum mi-o sta mie... Cum stă închișă 'n scrin !
 Vei fi vaduvă astăzi de pletele cărunte
 Vei fi mireasă mâine pe palida mea frunte.

(*Se duce în odaie la Vodă. Roman Bodeiul acoperă tronul
 cu postav negru. Glasul lui Pepelea din sală :*)

Prindeți neghiobi ce sunteți paharele cu palma
 Săruteși fiecare fetița și să cânte d'avalma.
 Chiu! ce domnie adastă, ce prinț, ce bun tovarăș
 Ei deșertați cu toții ș'apoi le umpleți iarăși.
 (*Călugărul mormăe rugăciunii tare*).

ȘTEFAN

Ei m'a bătut la table... Norocull n'am ce-i face
 Mi-e frig... De două zile n'am avut somn, nici pace.
 Mi-e frig...

ROMAN

lată mantaua lui Dragoș o imbracă.

ȘTEFAN

Așa e'n lume, unul pe altul se dezbracă,
 Noi dezbrăcăm pe Dragul de bani și de avere,
 Luăm din toate cele ce sufletul ne cere
 Și biata moștenirea lui Dragoș chiar ca pleava,
 Știu, n'am ce-i zice,... dintr'însa mult afla-va.
 Ah! unde e Susana, la sânu-i să mă culce,
 Somnul după beție la ea.

ROMAN (*adânc*)

E lung!

ȘTEFAN

E dulce.

La mine vin fetiță
 Căci sunt un înțelept,

ROMAN

Hai intră în camera lui Dragoș, dormi în patu-i,
Te razimă de umăr.

ȘTEFAN

El unde-i?

ROMAN

La vânatu-i.

ȘTEFAN

È prost Bogdan al vostru... nu știe să se 'nbețe,
Èl la vânat de cpuri, noi la vânat de fete.

ROMAN

Hai, vino de te culcă.

ȘTEFAN

De dânsul nici voi să mă apropii;
Eu umblu după vinuri, el umblă după dropii.
(*El intră. Soldatul de gardă a sosit tocmai când el a intrat.*)

SAS (*intră*)

Nimic... nimic... nu'i cheea... abia mai sufla încă
O căutai în sânu-i... grozav 'adâncă;
Stins ochiul... gura rece... grozav abia asudă,
De recea lui sudoare, mi-e mâna încă udă.
O sufletul îmi arde... È groaza, este setea

Ei! să vedem odată coroana și pecetea.
 Scrinul închis? Cu spada să dau lacătu 'n laturi
 Tu numai cerc de aur privirea mea o saturi.
(Popa urmează. El sparge scrinul).
 Nu'i, nu'i coroana, pecetea, spada tot.
 Dar cui le-a încredințat el, să înțeleg nu pot.
(Se 'ntoarce, vede tronul acoperit)
 Dar cine oare tronul cu negru coperi *(Tună)*.
 Ce tunet: *Din sala de banchet :*

Să trăiască Sas !

SAS

Aude un șuvoi
 Curaj! Ce sunt aceste nimicuri și crezuri!
 Cu care ții... gândirea și o impresuri
Ca și când nu are altă treabă
 Decât să îplinească ceace zice-o babă!
(Popa cântă).

BOGDANA *ascultă*

Sunt rugăciuni.. se cântă... sufletele se strâng
 Sas! Sas!

SAS

Bogdano oare pe tine te-a ales
 Căci nu mai cred nimica... coroana și postavul
 Cel negru de pe tronul-i... Se pare că grozavul
 Demon al sorții rele cu aripi negre trece
 Prin zidurile-aceste.

BOGDANA

O mâna ! o ce rece !

SAS

Și tremur, dragă tremur, întâi de a ta viață
Și inima în mine, în mine îmi îngheață.

BOGDANA

Haide, mergi înainte... Un pas bărbate încă.

ROMAN

Un pas... și vă înghite prăpastia adâncă (*Ese*).

BOGDANA

Bogdan e colo, colo... el doarme dus și bine,
Vei suferi să fie alături cu tine ?
Ce ? Tu să fii vătaful și el să fie domn ?
Te scutură de dânsul.. Dormi ? dormi ? Te scoli din somn.

SAS

Oi ochii tăi Bogdano... mai bine din față ți rupii
M'au nebunit pe mine. De am turbat ca capii.

BOGDANA

Mergi înainte.

SAS

Eu te urmez dar totuși eu te urmez ca'n somn
Simț că l'a ta privire..., nu sunt

M'atragi precum atrage un rece ochiu de șarpe;
Fugi, fugi în lumea largă, nu vezi că 'nebunesc
Eu te urmez, nebuno, și totuși te urăsc.

BOGDANA

Aide, aide ți-e frică... accasta'i tot, ți-e frică
Iți bat a tale vine în colo și'i nimică.
Vezi tu ușea aceea? Acolo, după dânsa
E piatra ce-ți stă 'n cale, cu spada chiar întrânsa.
(*Sas esc*)

A! Bogdanol tu ram din viță mare
Curând și nici o umbră tulpină tot nu are.

SAS (*se întoarce*)

Ca fiul unei.... mai ai sub mâini.

BOGDANA

Taci, taci? Ei, este gata? Eu sunt Dă-mi mâna ta.
.....

(*Popa cântă*)

SAS

Cum stă... Doarme dus, tare sub... de piatră
Cu fața spre perete, dormind pe coasta dreaptă.
L'ai lovit în cea stângă? Așteaptă o clipită
Să văd (*Alcargă 'n odae*)
Ce are?. în cât buzele'i crude,

..nu sunt, nu se aude.

Mai albă, tot mai albă la față ea se face
Privind cu ochii țintă și fața-i pierc..Tace.
Ea ar țipa... în pieptu-i se îngăimă
Pe mort cu ochi țintă și moartă e de spaimă.

BOGDANA (*se întoarce*)

Nu! Nu! mă 'nșeală ochii. Și tot într'una văd
Bogdan acolo doarme! la drumu'i ma răped.
Și eu... nunta... când o descoper. Al

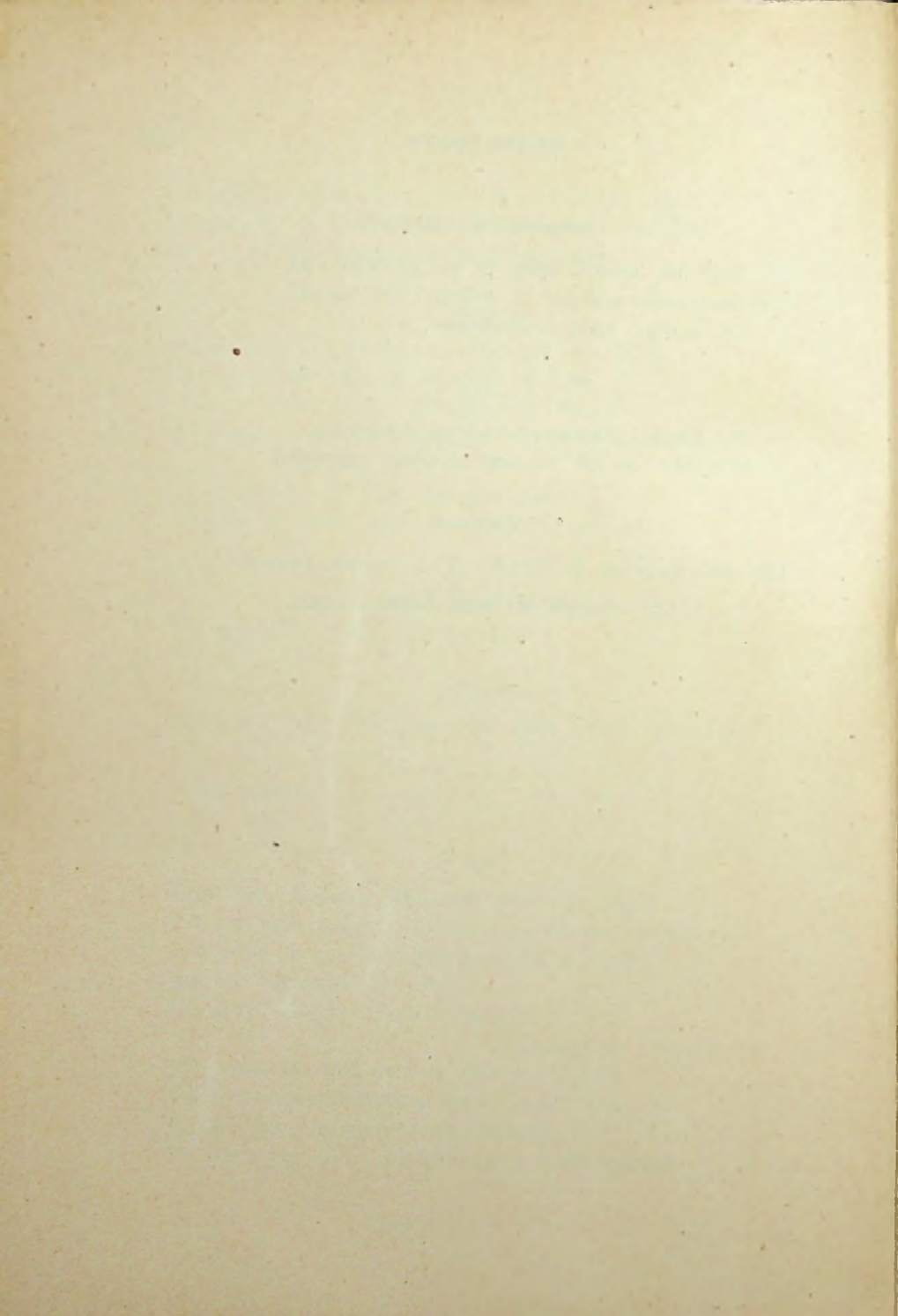
SAS

Ce ai? Ce ai? Femece vino-ți în mintea ta,
Grozav este așa dă 'mplânți în piept pumnalul

BOGDANA

Dar nu-i Bogdan E Ștefan... Ți-ai omorât băiatul.

(*Sas alcargă în fund. Cortina cade.*)

ACTUL II ¹⁾

ROMAN

... Să încercăm; dar Vodă voește să te 'nsoare
C'o fată prea frumoasă boboc.

BOGDAN

Ce zici tu oare ?
O, Roman, ai atâtea puteri pe lângă tata,
Il roagă dar să lase aceasta p'altă dată.

ROMAN

Să'l rog... Dar însu'mi dragă l'am sfătuit; socot
Că nu'mi vei sta'n potrivă de-a vrea.

¹⁾ De aici în colo nu se mai păstrează nici o împărțire scenică; păstrăm ordinea manuscrisului.

BOGDAN

Nu voi, nu pot.

ROMAN

Nu poți... Atunci e alta... La care te gândești?
 L'acea fetiță blândă cu ochii îngerești
 Ce ai văzut-o în strana acelei biserici
 În sunet de organe și cântece de clerici.
 O văd parcă și-acuma... Sta în genuchi la Sfânt
 Și părul ei subt... ajunge la pământ.
 Prin cozile de aur se vede umăr, gât
 Mai alb decât omătul. Ce te mai rogi atât?
 Ai întrebat Bogdane... Cu mâinile 'nainte
 Ea te privi... prin genele-i fierbinte
 Cu mâini așa de albe, cu degete subțiri;
 Pe buze cu sfiala, cu focul în priviri,
 Cu unghii prea curate încât te vezi în ele;
 Nici mare, nici prea mică așa-i de potrivită,
 La piept îi potrivită, la mijloc subțioară,
 Așa că de la umeri și până la picioare
 Curată-i ca de ceară o albă luminare.
 Ce buze subțirele... obrazul ei e roș,
 Un dulce întunec în ochii mângâioși.
 Ai prins-o de mânuțe atât de reci și mici
 Și'o vorbă la urechi de ai voit să-i zici
 Atuncea ea îți zise:—Bogdane de și prinț
 Aici ne vede lumea.. m'auzi? Să fim cuminți.

BOGDAN (*Își mușcă degetul*)

E ea.

ROMAN

Ahal începe să semene un pic,
O buna închipuire, cum nu ești tu nimic,
În ochii lui descrie-i pe-oricine: Costelivă
Dar mică, mare... dragă-i? îndată-i de-o potrivă
Cu orice frumusețe. Pe când eu habar n'am
Nici ce-i, nici cum o cheamă, de unde-i, din ce neam;
Citiți alaltăseară o carte, o poveste
Ș'am spus și eu din carte c'așa, și-așa este;
De-odată cea din carte cu-a lui se și asemăn
Ce să vezi chiar.. se cere să fii bătrân ori făt-măn;
Tu mergi la ea deseară.

BOGDAN

Deseară? Ce vorbești.

ROMAN

Ahal ea e departe!

Deseară să pornești,
Am vrut să zic. Desigur că astăzi nu ajungi
Sunt codri mulți la mijloc și drumurile lungi.

BOGDAN

Ah! o știe, ca este.

ROMAN

Grăbește-te deseară
Căci deși este-un înger, dar poate ca să moară.

BOGDAN

Ce vorbă? Ce spui Roman? O pentru Dumnezeu
Ce spui? De ce să moară? Ea.

ROMAN

De ce? Știu eu?
Dar în sfârșit nepoate.. Să spunem bună oară
Că nu este bolnavă, eu știu că n'o să moară,
Rău e că'ți este gândul la dânsa; dar se poate
Să împăcăm pe Vodă să le împăcăm pe toate.

BOGDAN

Bolnavă Ana?

ROMAN

(Ana o cheamă)

Ana... o știu tu îi ești drag.

(*Îl ia de braț*)

Eu o cunosc pe Ana... Dar vezi eu sunt moșneag
Cam slab de cap... deși am multe șiretlicuri
Dar ținere de minte nu am; orice nimicuri

Voi să le spui tu mie ca un șurub să facem
 Și orice 'npotrivire în bine s'o prefacem
 Sfatului de taină (?)
 Ei dară ce floare..... cusută ți-e pe haină?
 Desigur dela dânsa.

BOGDAN

Nu, nu, odată numa
 Eu am vorbit cu dânsa d'atunci și până-acuma.

ROMAN

Acolo lângă strană tu n'ai vorbit cu ea?

BOGDAN

Tu o văzuși acolo? Eu nu. O, dragamea!
 De ai ști tu ce frumoasă-i, ce dulce e, ce blândă!
 Și când gândesc... bolnavă? O, Roman, ce osândă!

ROMAN

Dar nu-i bolnavă tare... O doare capul

BOGDAN

Tu știi că deodată ea poate ca să moară.

Dară

ROMAN (*râde aparte*)

Eil nu spun eu... Ia spune Bogdane cu temei
Cum s'a 'ntâmpat în cale s'o vezi întâi și 'ntâi?

(*Aparte*)

Acuma te aține moșnege să ascuți
De îngeri fără aripi ori de drăceșoși desculți. ¹⁾

BOGDAN (*urmează*)

Castelul singuratic în codrii cei de brazi
S'oglină-adânc în lacul cu repede talaz;
In vechea lui zidire mișcate tremur numa
Perdelele în geamuri, ce scântee ca bruma;
Străfulgeră în umbra-i a undelor bătae
Aprinse 'n a lor fugă de rumăna vâpae
A lunii, ce pe dealuri frumoasă se ivește
Și muchi și vârfuri negre pe cer le zugrăvește.
Muchi negre, urieșe ce par ca un balaur
Păzind în taina serii comoara lor de aur;
Căci luna de jăratie prin ele când răsare
Comoară care arde vederilor se pare.
Iar lebedele albe pornind din negre trestii
Apar dormind ușoare pe fața-apei acestii;

ROMAN

¹⁾ Câte în lună și 'n soare... le știu, le știu de mult:
Era o seară lină, era o zi mai mare
Era pe ulicioară... în umbă la răcoare,
O să vedem ce ese acuma la liman...

BOGDAN

O fericirea-mi Roman, ține de mult... de un an.

Cu aripele 'ntinse ele_o 'mping, o tae
În cercuri care tremur, și 'n brazde lungi, bălae,
Iar papura se mișcă d'al undelor cutreer
În... suspină trist un greer,
Și vânăta e umbra, și rumenă e seara
În farmecul naturii parcă aud ghitara;
Văratec, caldul aer mă adormi în svonul,
Uimit cu ochiul țintă priveam atunci balconul
Ce-i încărcat cu frunze de spânzur prin ostrețe
Liane înflorite cu fel de fel de fețe;
Deodată... ușa mică... un pas sfios,
Uscat foșnind pe scânduri mătasea cea subțire,
Prin flori s'arată albă, se 'ntinde peste gratii
Duiosa arătare a vecinic adoratei;
Iar luna, luna plină cu dulcea ei bătae
Pe lac în dungi durează o cale de văpae,
Pe-o repede 'nmiire de unde o așterne
În noaptea cea de aur a regiuni-eterne;
Și cum creștea lumina 'i, creșteau și munți și dealuri
Sub discu 'i blând și dulce stăpânitor de valuri;
Iar Ana... în luna amoroasă
În părul ei cel galben stă 'naltă mlădioasă,
Din teiul plin de miros îi cădeau flori pe creștet
Frunziș purtat de vânturi sbură pe valuri veșted;
Atunci în codrul vecinic al umbrilor se pune
Sălbăția veche ce 'ncepe să s'adune
Din negrele panouri prin valurile ierbii
Cu coarne sămănate veneau în codrii cerbii;
Iar caii cei sălbateci și zimbrii zânei Dochii
Întind spre apă gâtul, la cer înaltă ochii,
Ea asculta... duiosă se resfira 'n iatac —
De dragă ce îmi este nu știu ce să mă fac

ROMAN (*Aparte*)

N'am spus-o cu? Castelul? O moară cu guzgani!
 Iar codrii cei sălbateci și-o turmă de cărlani —
 Iar lacul? E vre-o bahnă ce mai n'o ai cunoaște,
 În care toată noaptea îți cântă mii de broaște;
 Și totuși ce castele! Ce lacuri! Ce mândrețe!
 De inimă albastră ce foc, of tinerețe!
 Ascultă-mă Bogdane... aflai din oameni siguri
 Că dânsa te dorește și-i bolnavă de friguri
 Ea aiurează poate chemându-te pe nume ¹⁾
 Să te mai văd o dată ș'apoi să mor din lume.
 Se întâmplă tocmai bine că oamenii îi trimet
 Cu turme la varatec
 ¹⁾

ANA (*singură*)

S'au dus.

(*ascultă la ușă*)

O clipă numai.. apoi.. iar singurică.
 Mi-e dor, așa îmi este de dor încât mi-e frică;
 Ah, iarăși toate ochind de după horn,
 Am să ascult din codri duiosul glas de corn.
 Atunci Prichici motanul încet are să toarcă
 Prichici, motanul harnic și dragul mamei (*sperioasă*)
 Parcă
 S'aude la fereastră că bate ceva (*Se uită, râde*) Nu e,
 O luna dintre dealuri cât de frumos se sue;

¹⁾ Imi spun că zi și noapte gurița nu-i mai tace.

¹⁾ În ms. aici sfârșește această parte; urmează altă scenă în care Ana ie singură.

Și sufletul mi-l umple de-o jale mare, mare,
 Aș vrea acum prin codri să rătăcesc călare,
 Un an întreg acasă să nu mă mai întorn,
 Să-mi sune peste vărfuri duiosul glas de corn

(*Fausă*)

Mama îmi zice: «Fată, închide uși, ferești
 «Adele vin sburătorii cei falnici din povești
 «Și pot să te răpească, te duc departe 'n lume;
 (*Indărătnic*)—O lasă să vie mamă! Dar nul acestea's glume!
 Și zice mama: «foarte frumozși sunt la vorbire
 »Ei au cuvinte care te umplu de răpire
 »Dar, zice mama, dacă te va cuprinde bine
 «Din cap îți scoate ochii și sângele din vine»
 — Aș, toate astea-s vorbe!.. îmi par niște povești
 Mai știi, adevărate pot fi; să te gândești!

(*Incepe a și despleti părul*)

Și despletitul ăsta! (*se nita la păr*) Ce lung e de-l desfac;
 Cum îi să mi-l acoper în flori de liliac.

(*S'așază pe scaun; unește mâinile*)

Ciudat. De-o vreme 'ncoace nimica nu-mi mai place
 Mă supără tot lucrul și voi să-mi dee pace
 Ci singură-în odae să mă închid și leneș
 Să visez zi și noapte la... la 'mpăratul Peneș.

(*Fausă*)

Mama parc'ar vorbi cu cineva
Să-mi scoată ochii mie? Indată mă bocesc.

(Se uită în oglindă)

O ochii mei sărmanii... dar eu... eu vă iubesc.

(Vorbind cu chipul ei din oglindă)

Ana, răspunde-odată. Frumoasă ești, ni-ești draga
Tul tu ești fata mamei, dar minte n'ai întreagă,
(Răsună cornul în pădure; ea ascultă, apoi stinge lumina)

O tu răsună numai și sufletu-'mi răpește
Simt inima în peptu-mi cum tremură și crește
Dar cine ești perdute corn blând și mângâios?
De ce suni tu vecinic? Si veșnic tot frumos?

(Luna bate tare. Ea deschide fereastra)

Peste vârfuri trece lună
Codru-și bate trunza lin
Dintre ramuri de arin
Mângâiosul corn răsună.

Rătăcit, nemângâiet
Ca un suflet fără parte.
Mai departe, mai departe
Mai încet, tot mai încet .

(Cornul tace)

De ce taci când fermecată
Eu spre tine mă întorn?
Mai suna-vei dulce corn
Pentru mine vre odată?

*(Ea rămâne în lumina lunii și-și despletește visătoare părul.
Saude un glas sub fereastră încet)*

GLASUL

Ano!

ANA (*Speriată*)

A m'a chemat pe nume... să strig pe mama.

GLASUL

Ano!

(*Sună cornul de aproape, însă încet*)

ANA

Mi s'a părut? e cornul (*Iși pune mâna la cap*)

Imi arde fața, geana.

GLASUL

Ana, stai nu te duce, înger al mângăerii
Tu m'ascultai, ei bine, eu vin.. să nu te sperii
Așa-i că nu strigi?

ANA

O glas, dulce ferice
Să nu răspund nimica, să văd ce va mai zice.

GLASUL

Tu floare dintre codri și stea p'aceste văii

ANA

E sburător, de sigur!... *(Ea se retrage de la fereastră. Dcodată se arată Bogdan în fereastră; ea țipă încet și fugе după horn).*

Ah!

BOGDAN

O nu fugi, stai, stai.

ANA

Să țip, să se trezească toți cei de prin prejur.
(Ea s'a ascuns cu spatele spre perete și și-a ascuns fața de sobă, ținându-și mâna la ochi).

Dar de-oi țipa el piere. *(Se uită la el pe furiș)*

Păcat, și... nu mă 'ndur...

BOGDAN

Ana, ierta-vei oare că eu am cutezat
 Să viu acuma noaptea.. și tu te-ai supărat;
 Dar vezi că în genuche eu cad naintea ta
 Și de țî-oi spune oare: de ce? mă vei ertă?
 O nu privi în lături, asupra mea privește,
 Pot eu spera? O farmec... mă răpește
 Tu ești așa de albă ca floarea de cireși
 Și soarta mea te pune în calea mea să eși,
 Să treci ca o ușoară crăiasă din povești,
 C'o singură privire să-mi spui ce dulce ești,

Ce dulce ești! D'atuncea, eu te visez mereu
 Tu gingașă mireasă a sufletului meu;
 Cu pustiirea vieții'mi d'atuncea eu mă cert
 Și-întind ca dup' o umbră cu dreapta în deșert;
 O spune-mi, spune numai că moartea mea nu vrei
 De geaba îmi au ochii atâta milă 'n ei.

ANA

O ce frumos se roagă deși nu-l înțeleg;
 Ca dintr'o aiurare nimica nu aleg.

BOGDAN

O tu ești Dumnezeu și viața vieții mele
 Tu'mi ești în lumca asta ca soarele prin stele,
 C'un zâmbet, cu o vorbă arată'mi a ta milă
 Și te îmbete-atâta... ce am greșit copilă?
 Pe maica mea sărmana atâta n'am iubit-o,
 Și tot când în țărâna pe ea a coperit-o,
 Părea că lumca-i neagră și inima mea crapă,
 Și ași fi vrut cu dânsa ca să mă pue 'n groapă.
 Când clopotul veciei, plângea 'n a lui arină
 Eu rătăcit la munte strigam: unde ești mamă?
 Priveam în fundul groapei și lacrimi curgeau râu
 Din ochii mei nevrednici pe negrul ei sicriu,
 Nu știam ce-i de mine și nu pot să rămân
 În lume-atât de singur și-atâta de străin;
 Ași fi răcnit dar glasul-mi se înneca în gât
 Dar cu a ta iubire eu tot n'am plâns atât.

ANA

Sărmanul, cine știe de când e mort!

BOGDAN

Cum ești?

Nu ai atâta milă la mine să privești?
 Ia-ți mâna ta cea scumpă de pe ochișorii tăi
 Nu-ți fie-atât de teamă, căci suntem singurei;
 Și eu nu-ți fac nimica, tu-mi ești așa de dragă

ANA

Să-mi scoată ochii, ochii, să nu văd viața 'ntregă!

BOGDAN

Ia mâna de la frunte, te rog așa de mult.

ANA

*(Iși întoarce capul iute spre sobă și lasă mâna în jos.
 Bogdan îi sărută mâna. Ea ureca s'o tragă, dar el n'o lasă).
 A pus mâna pe mine. . acuş țip.*

BOGDAN

Te ascult

Să-mi spui o vorbă numai tu, tu nu-mi spui nimic.

(El o aduce încet în avant-scenă trăgând-o de mâna dreaptă. Ea îl urmează ținându-și șorțul la ochi cu stânga).

BOGDAN

Privește-mă încalte;... De ce? măcar un pic.

ANA *(se nită cu sfială și frică)*

O, ce frumos și tânăr... Păcat... Dar cum te chiamă?

BOGDAN

Bogdan!

ANA

Bogdane cum se poate de tu nu ai maramă
Pe ochi?... Rogu-te spune'mi tu ai murit de mult?

BOGDAN

Ciudat Doamne visează? Ce ai.. S'ascult, s'ascult...

(Lămurit la ureche)

Daș n'am murit.

ANA *(zâmbind)*

Așa e. D'apururi tăgăduiți
Ei bine te'ntreb altfel: de mult ai adormit?

ANA

Sărmanul, cine știe de când e mort!

BOGDAN

Cum ești?

Nu ai atâta milă la mine să privești?
 Ia-ți mâna ta cea scumpă de pe ochisorii tăi
 Nu-ți fie-atât de teamă, căci suntem singurei;
 Și eu nu-ți fac nimica, tu-mi ești așa de dragă

ANA

Să-mi scoată ochii, ochii, să nu văd viața 'ntregă!

BOGDAN

Ia mâna de la frunte, te rog așa de mult.

ANA

*(Iși întoarce capul înte spre sobă și lasă mâna în jos.
 Bogdan îi sărută mâna. Ea vrea s'o tragă, dar el n'o lasă).
 A pus mâna pe mine... acuș țip.*

BOGDAN

Te ascult

Să-mi spui o vorbă numai tu, tu nu-mi spui nimic.

(El o aduce încet în avant-scenă trăgând-o de mâna dreaptă. Ea îl urmează ținându-și șorțul la ochi cu stânga).

BOGDAN

Privește-mă incalte;... De ce? măcar un pic.

ANA *(se uită cu sfilă și frică)*

O, ce frumos și tânăr... Păcat... Dar cum te cheamă?

BOGDAN

Bogdan!

ANA

Bogdane cum se poate de tu nu ai maramă
Pe ochi?... Rogu-te spune'mi tu ai murit de mult?

BOGDAN

Ciudat Doamne visează? Ce ai... S'ascult, s'ascult...

(Lămurit la ureche)

Dar n'am murit.

ANA *(zâmbind)*

Așa e. D'apururi tăgăduiți
Ei bine te'ntreb altfel: de mult ai adormit?

BOGDAN

Doarme, de sigur, doarme. Dar spune-mi Ana dragă
Visezi frumos acum?

ANA

Visez da ! (*oftează adânc*) noaptea'ntreagă
Dă-mi mâna.. îți e sete.. Ca să trăești o noapte
Îți trebuie mult sânge să bei?

BOGDAN

Ce taină 'n aste șoapte!
A adormit ; de spaimă mă crede sburător
Sau vre'un strigoi, o, Doamne !

ANA

Tu n'o să mă omori
Cu totul? Mă lași încă să mai trăesc o zi?

BOGDAN

Nu știu, s'o las să doarmă să-i zic a se trezi;
O capul meul.. Ascultă, nu voi să te omor.
Dar cine se îndură s'omoare așa odor?

ANA

Nu? Nu? Ce vrei atuncea? Vin mai aproape-așa
Și spune-mi la ureche....

BOGDAN

(S'apropie de dânsa și vorbește lămurit)

Ce voi? Dar ce n'aș vrea?

Aș vrea să am pământul întreg în stăpânire
 De vorba mea s'asculte supusa omenire;
 Să am multe palate, grădini, comori, cetăți,
 În aur să lucească împovăratu'mi jeț;
 Tot ce încântă ochii cu mii de frumuseți,
 Tot ce pământul are și marea mai de preț,
 Grămadă să stea toate la mine în comori,
 Să trec prin ele mândru, puternic, zâmbitor.
 Să fiu frumos ca ziua stăpân al-lumi 'ntregi
 Nemuritor ca râul ș'un soare printre regi,
 Și raze să resfire din frunte-a mea coroană
 Apoi să cad 'nainte-ți așa (*inger-muche*) ca la icoană.
 Si arătându-ți toată averea fără seamă
 Să-ți zic: ia-le pe toate, dar și pe mine ia-mă.

ANA

(oftează adânc)

BOGDAN

Ca robul cel din urmă să fiu pe lângă tine
 Doar să mă'nbeta vecinic cereștile lumine
 Din ochii tăi. Cum sfinții privesc pe Dumnezeu
 Au m'ai lăsă tu Ano să te privesc mereu?
 Pierdută pentru mine zâmbind numai să treci
 Si eu să-mi știu osânda că te iubesc pe veci...
 În veci dup'a ta umbră eu brațele să'ntind
 De-al genii tale tremur nădejdea să mi-o prind.

Zâmbirea gurii tale să fie al meu crez
 Purtând în suflet moarte tu vesel să mă vezi
 Fii binecuvântată și fericită tu
 Copil cu păr de aur ce mintea mi-o perdû.
 Veninu-amărăciunii ș'a vieții mi pustiire
 Nimic nu sunt alături cu dulcea ta zâmbire
 Si'n a mea socotință mă simt atât de mic,
 Tu.. tot odorul lumii și eu.. eu tot nimic.
 Ia-ți mâna de la frunte... (*o privește*) Inger al frumuseții
 (*Ana plânge*)
 Dar ce plângi? De ce plângi acuma? Ce îți?

ANA

Nu mi-e nimic. Mi-e numai ciudat și nu știu cum
 (*Serioasă*) La ce-ai venit aicea? Ce cauți tu acum?
 Ca să mă furi? Ce poate o fată de nimic?

BOGDAN

Zi.. zi.. vorbește numai... (*aparte*) Ea nici știe ce-i zic,
 Ea nu mă înțelege pe mine, nici pe sine
 Ce bine-i stă.

ANA, *râzând*

Nebunul, ce vrea el de la mine?

BOGDAN

Ce vreau?... o, mai întrebi... o, eu te voiu pe tine.

ANA

Pe mine? Sunt a mamei.

BOGDAN

Fii.. eu nu zic nimic,
Să fii a mamei Ana... dar și a mea... un pic

ANA

A ta? (*oftează și-îl privește*). Cum asta ?

BOGDAN

Să mă iubești.

ANA, *oftează*

Ei bine

Eu te iubesc.

BOGDAN

Tu Ana, dar știi tu bine... bine
Ce spui?

ANA

Ce spui? Ce vrei tu să-ți spun? că te iubesc...

BOGDAN

O înger! Nu 'nțelege... E 'n vis... Inebunesc
De fericire... Dacă numai o vorbă, numa...
Să știi că din fereastră eu mă arunc acum;
Prăpastia-i adâncă și 'n clipă mor.

ANA (*speriată*)

Tu mori?

Tu poți muri?

BOGDAN (*urcă fereastra*)

O înger mă vezi p'al morții prag

ANA (*tresărind*)

Ce vrei să'ți spun?

BOGDAN

Trei vorbe să-mi spui: 'mi ești drag

ANA

O! nu spui niciodată.

BOGDAN

Atunci m'arunc.

ANA

Stai, stai
Ci vino'ncoace aproape... și-oi spune la ureche :
Mi-ești drag! Destul e ?

BOGDAN

Nu e destul. Ci să-mi mai zici
Ca cine-ți sunt drag eu ? Ca mama ?

ANA

Ca Prichici.

BOGDAN

Cine-i Prichiciu ?

ANA

Motanul, de colo.

BOGDAN

Numai atât ?

ANA

Atâta.

BOGDAN

Dar atâta-i puțin. Îți sunt urât ?

ANA

Ca mama ? Nu. Căci mama și tata îs stăpânii,
Ce vor ei pot să facă cu mine... nu mă mânii ;
Dar pe Prichiciu ? ... mă supăr deși mi-i drag... Eu pot
Nu voiu... dar de mi-i voia pot să-l omor de tot
El trebuie s'asculte... Să fie blând.. vezi tu
Il mângâi cum îmi trece prin cap... Pe mama nu !
Să voi ca să mă mânii pe ea... nu se cuvine
Pe tine-s mâniaoasă. De ce-ai venit la mine ?

BOGDAN

O, tu ai totdeauna dreptate să mă cerți ;
De te-oi ruga 'n genuche ca să mă ierți... mă ierți ?

ANA

Da.

BOGDAN

Știi însă cum se 'npacă doi oameni pe deplin ?

ANA

Nu știu.

BOGDAN

Ei se sărută.

ANA (*speriată*)

Nu știu.

BOGDAN

Ei se sărută... puțin

ANA (*speriată*)

S'apropie de mine... Ș'apoi? Nu cere! Vezi!...

BOGDAN

De ce?

ANA

Că nu se cade... și eu nu știu.

BOGDAN

Nu crez

Eu vreau să văd că nu știi (*o 'nbrațișează*) Pe braț îți lasă
[capul

Inchide ochii.

ANA

Bine.

BOGDAN

Așal o îngerl îngerl (*o sărută*)

ANA

Ah! lasă-mă în pace (*se desface*).

BOGDAN

Ce-i Ana ?

ANA (*serioasă*)

Ce știu eu
Eu știu numai atâta că-i rău, e foarte rău

BOGDAN

Ana.

ANA

Jupâne pleacă.

BOGDAN

Dar cum să'ți mulțumesc
Ana, tu suferi? suferi?

ANA

Ai vrea să te urăsc?

BOGDAN

Vrei să mă duc? Ei bine, mă duc.

ANA

Te du!

BOGDAN

Copilă

Aș vrea să știu atâta- de mine nu ți-e silă?
Și de mă duc nu ai tu vr'un dor ca să mi-l spui?
Tu poruncește numai..

ANA (*repede*)

Nu spune nimăru!

BOGDAN

Ce să spui? Că atâta 'ți 's drag... ca și Prichiciu?

ANA (*tristă*)

De-ar fi numai atâta... de-ar fi...

BOGDAN

Mai zi... Ce zici?
Mă duc. Ce dragă-mi ești tu. Dar eu, eu ție oare?

ANA

Și tu mie.

BOGDAN

Dar cât!

ANA

Ce întrebî.

BOGDAN

Ah! (*iși deschide brațele*)

ANA (*s'aruncă în brațele lui*)

Tare, tare.

(*Perdeana cade*)

ACTUL III

(Bogdan intră)

ANA

Sst, încet !

BOGDAN

Suntem singuri?...

ANA

Da singuri.

BOGDAN

Ana dragă

Nu știi ce veste tristă 'mi-aduse acum ciobanul :
Averea mea-i pierdută și tata mort, sărmanul.
Să mă despart de tine ? Imi vine-așa de greu,
Și totuși, totuși trebui... O Dumnezeu! meu...

De ce înainte eu nu te-am întâlnit.
De-atâta fericire de mult aş fi murit,
Sub gura ei cea dulce şi caldă de copil.
Imi inflorea viaţa în luna lui April
Tonatecă şi dulce ereai ca o crăiasă,
Căci tu ai multe toane dar toate sunt frumoase.
Noi ne-am fi fost în lume atât, atât de dragi
Te ascultam la toate supus ca şi un pagiu.
Dar azi ca toamna tristă p'un istovit isvor
Pe calea vieţii-mi visuri cad la pământ şi mor
Deci te las... Nimica'n lume nu aştept
Mă mir la ce mi-ar bate şi inima din pept.
Cum pot în astă lume o clipă să trăesc
Vădov d'a ta finţă ce-o îndumnezeesc,
Zi'mi un cuvânt... dar poate să'mi spui şi vorbe rele
Tot una mi-e acuma, tot drag îmi e de ele;
Privirea ta cea dulce în lacrimi se scaldă
Si totuşi e atâta de blândă şi de caldă
O, nu-ţi închide ochii sub languroasa geană
Pare că văd din parte-ţi o tainică dojană
Vezi. . pân'la cel din urmă al inimii răsuflet
D'ai fi rea, d'ai fi bună... te voi iubi din suflet
Te las dar pentr'o vreme.

ANA

Nu, nu vreau să te duci

BOGDAN

Dar totuşi trebui (*s'apropie*)

ANA

Nu voiu de mână să apuci,
Ei du-te, fugi d'aicea, nici voiu să te revăd
Posomorât, certareț... urât nici să nu-l văd.
În ochi.. o Doamne sfinte dar ce-am găsit în el?
Te-ai dus?

BOGDAN

Dar Ana!

ANA

Dar nu mi-ești drag de fel
(*Aparte*) Ce dulce-o să se roage... să văd ce-o spune acum!

BOGDAN

Si tu o vorbă bună nu vrei să-mi dai pe drum?

ANA (*se face că nu-l vede*)

BOGDAN

Vrei să mă duc Anică? Vrei singură să fii?

ANA

Puteai s'o știi nainte... dar tu nimic nu știi

BOGDAN

De și te superi.... nu pot să merg (*șade într'un colț*)

ANA

Voi merge eu
Căci altfel văd că nu scap de tine. (*aparte*) Dragul meu,

BOGDAN

(*Aparte*) Ei, iar e-'n toane rele (*Pauză*)

!

ANA

Tu numai pleci? Mic-teamă!

BOGDAN

De ce?

ANA

De ce? sunt poate datoare să-ți dau seamă?

BOGDAN

Dar sufletul meu Ana

ANA

Ah, iară ești dulceag.
Dar sufletul meu Ană... dar ingerul meu drag!
(*se scoală repede*)

BOGDAN

Ei iacă tac.

ANA

Vezi bine (*îngână*) Dar sufletul meu Ana
Așa de rău îmi sună... Urât ești ca satana.

BOGDAN

Dar zi ce vrei, trec toate. Tu ești fată de treabă.

ANA

Mă iei drept un copil tu?

BOGDAN

Ba nu te iau drept... babă.

ANA

O babă? Pleacă 'ndată.

BOGDAN

De și te superi... nu pot să merg (*șade într'un colț*)

ANA

Voi merge eu
Căci altfel văd că nu scap de tine. (*aparte*) Dragul meu,

BOGDAN

(*Aparte*) Ei, iar e-n toane rele (*Pauză*)

ANA

Tu numai pleci? Mic-teamă!

BOGDAN

De ce?

ANA

De ce? sunt poate datoare să-ți dau seamă?

BOGDAN

Dar sufletul meu Ana

ANA

Ah, iară ești dulceag.
Dar sufletul meu Ană... dar îngerul meu drag!
(*se scoala repede*)

BOGDAN

Ei iacă taç.

ANA

Vezi bine (*îngână*) Dar sufletul meu Ana
Așa de rău îmi sună... Urât ești ca satana.

BOGDAN

Dar zi ce vrei, trec toate. Tu ești fată de treabă.

ANA

Mă iei drept un copil tu ?

BOGDAN

Ba nu te iau drept... babă.

ANA

O babă ? Pleacă 'ndată.

BOGDAN

Plec .

ANA

Nu, spune mai întâi
Ce-ai vrut să zici cu baba ?

BOGDAN

Nu voi să spun

ANA

Stăi, stăi

BOGDAN

Ce-am vrut să zic ? Nimica.. ți-am dat ție dreptate
Spui că nu ești copilă... ești babă deci...

ANA

Se poate
Așa de rău să fie un om? mergi în pustii
Eu nu zic altfel; du-te.. dar vezi, să nu mai vii;
N'ai ce câtă aicea... Ce cauți tu la mine ?

BOGDAN

Ce caut ? Eu nimica ! Tu știi aceasta bine.

ANA

De-ai ști cum pe de-apururi eu ți-ara jurat o ură!

BOGDAN

Omoară-mă, ei iată pumnalul... Ei te-'ndură
De dă în mine... Moartea așa va fi de lină
De mâna ta. Dar știi iubita mea lumină
Că singura'mi dorință e ca să mor astfel
Si tu să plângi în urmă, cât, cât de puținel?
Dă dar! Cad în genuche rugându-te.

ANA

Răcnesc

BOGDAN

De ce?

ANA

De ce? Că nu pot de fel să te urăsc!
Dar tu te superi! Nu! Așa-i că nu-i fi rău?
Cu Ana ta cea mică... ne bună cum sunt eu...

Cine-'n lume-a mai văzut

Grădină fără cărări

Dragoste fără muștrări

Grădină fără pârleaz

Dragoste fără necaz.

Ce simt? Știu eu ce este și nu știu, nu-ți mai spun
Dar chiar durerea-i dulce... puțin necaz e bun.

BOGDAN

Deschide'mi ochi'n patru, o Doamne s'o văd bine
Ce-i zice când nevastă tu vei ședeă cu mine
Și eu te-oi pune 'n cușcă ca p'un porumb olog?

ANA

Taci, nu-'ntreba.

BOGDAN

Ce-i zice ?

ANA

Nu voiu

BOGDAN

Dară te rog

ANA

Să-ți spun ? Nu-ți spun

BOGDAN

In brațe lua-mă-vei dar tu ?

ANA (*face semn că da*)

Nu

BOGDAN

Da-mi vei o gură;

ANA

Nu.

BOGDAN

Sau peste umăr?

ANA

Nu, ah, nu.

BOGDAN

Atunci ce-i zice dară? O vorbă bună, or..

ANA

Ce-om zice, ce n'om zice... Ei, am să te omor,
Da, să te-așez aicea pe brațul meu cel stâng
Am să-ți netezesc fruntea și fața... și-am să plâng.
Tu vei închide ochii, să-ți suflu peste față
Pân ce-i dormi... ș'atuncea dormind... te țin în brață.

BOGDAN

Dar n'am s'adorm.

ANA

Atuncea nici eu n'am să te țin.

BOGDAN

Mi-e așa de dor de-o gură... te rog

ANA

Ți-o fi

BOGDAN

Puțin.

ANA

Șezi binișor, dă-mi pace; nu crede câte spun
 Ce? Nu ești tu ca alții? Nu-i altul chiar mai bun?
 Ei rogu-te... ce ești tu la adică? Nimic
 Un om ca și toți ceilalți, cu ochi, cu mâini. Să zic
 Că-i mai frumos, dar nu e, nici mai urât. Nici ești
 Născut cu stea în frunțe ca craii din povești;
 Un rău și-un îndărătnic atâta ești... s'o știi,
 Si tot știu despre tine mulțimi de nebunii,
 Dar nu le spui, nici tati, nici mami nici chiar ție.

Ce nebunii?

BOGDAN

ANA

O taină

BOGDAN

Ce taină?

ANA

Este-'n lume.

Un om — ce cauți astfel — eu nu i-am zis pe nume?
 El are gură dulce și-n ochi are venin
 Și are brațul tare, un pept de suflet plin
 Si are tot ce cerul mai mândru de-l făcu
 Mă are chiar pe mine. . . . Să nu crezi că ești tu.

BOGDAN

Ei cine-i dar?

Aci sfârșește manuscrisul, peste câte-va pagini se află următorul :

FRAGMENT :

Colo spre miază noapte stau munții în stejăriști
 Si stâncile de piatră și dealuri lungi cu răriști,
 Dar toate sunt pierdute și numai umbre vineți
 Abia vă mai distingeți de bolta ce o țineți;

Dar spre apus prin nouri s'arată loc subțire
Prin care ceru-albastru cu-a lui nemărginire
A nouriilor luna aurită e de soare
Ce cu visarea-i albă, frumoasă, orbitoare
Imprăștie în neguri subțiri din juru-i norii
Ca la minune cată la dânsul calatorii,
In flori scânteetoare de colb, de pietre scumpe
Apusurile toate cu cerul tot se rumpe.
Cu flori es albe dumbrăvile sub dânsa
In rariști, lacuri, ape sclipesc ca și oglinzi,
Apoi când răsăritul cu ochii il coprinzi.
Dar iată că apusul se luminează de-o ploae
Se luminează, căci raze, sclipiri curg în șiroae
Pe șesurile limpezi.... ploae cădea cu soare
Umplând întreaga lume de-o stranie splendoare.
Un colb de diamante părea că se lățește
In cute peste lume de scântee și crește
Și lacuri în pârae ardeau sub acea ploae
Inconjurați de arbori pe ei în văpae
Uimit priveam la ploaie de pietre scumpe eu
Spre răsărit văzut-am d'odată curcubeu
Încă în șapte fețe și-în acelaș răstimp
De un colț la altul prindei acelaș câmp,
Deodată văd un altul mai mare, mai frumos
Pe cel dântăi se 'nalță cu fală, luminos.
Numai parcă ea este de mine mai aproape
Scânteetoarea ploae, lumina de pe ape
Munții pierduți departe în vinetele cețe
Râuri curgând alene, arcuri de frumusețe
Imi amețesc gândirea.... sub arcurile acele
Treceau turmelé toate a neamurilor mele
Treceau în șiruri oameni cu albele cămăși
In șiruri oi mărunte, copiii treceau deși
Și mii de vite albe și caii mici și sprinteni

Ostași cu chica lungă, bătând cu lungii pîteni.
Părea că însuși cerul a fost durat cu fală
Pentru intrarea noastră o poartă triumfală;
Și prin amestec mândru de ploae și de soare
De umbră și lumină, de cald și de răcoare
A vrut firea să zică ceva în jurul meu —
Astfel să-mi duc poporul prin bine și prin rău

RUGĂCIUNEA ANEI

O maică prea curată și pururea fecioară
Cu milă — asupra noastră sărmanilor coboară
Privirea ta senină. Ne lasă să trăim
Sărmani așa cum suntem cu toți să ne iubim.
De e păcat noi nu știm căci tineri și deșerți
Noi suntem. Tu înțeleapta vei ști ca să ne ierți.
Dacă'm uitat de tine nu ne-o ținea de rău
Și tu uitași odată tot pentru fiul tău,
Îți eră drag ca ochi din cap. Bogdan asemeni
Il vezi... mi-e drag. Intr'asta tu maică mie-îmi semeni.

J. D.
8. 20. 1922

